

Biblická hodina – Reformácia Cesta k dverám Wittenberského chrámu

Každá doba aj v kresťanstve je poznačená charakteristickými znakmi. V stredoveku to bolo predávanie odpustkov a kázanie. Odpustky sa stali súčasťou učenia, pretože krst zmýval dedičný hriech, ale hriešnosť ako takú zmyť nemohol. Preto museli kresťania dať zo seba všetko, aby boli spasení. Keďže sa to podarilo iba málokomu, museli nájsť východisko v očistci, kde sa dostávali veriaci. Hriechy, ktoré kresťan spáchal nevedomky alebo ktoré nevyznával, zostávali na jeho účte a pred vstupom do neba museli byť zmazané. Ak za neho zaplatila pred smrťou cirkev, nemusel nikto vyrovnávať dlh po smrti (dôležitá bola ľútosť). V očistci síce nemohol človek svoje hriechy nijako zmazať, ale jeho dlh sa už nezväčšoval, lebo už viac nehrešil. Pre tieto duše v očistci boli dôležité práve odpustky, najlepšie úplné, ktoré zbavovali všetkých hriechov od krstu. A tak sa odpustky stali výnimočným skutkom spovede, pokánia a ďalších skutkov, ak chcel človek obstať v prítomnosti Boha.

Z hľadiska úspešnosti projektu „odpustky“ v stredovekej cirkvi, bolo dôležité zveriť túto úlohu niekomu skúsenému a šikovnému. Zverili to skúsenému dominikánovi **Jánovi Tetzelovi**. Bol vraj nízky, ale dobre živý mních a stal sa profesionálnym predavačom odpustkov. Keď sa blížil k nejakému mestu, naproti mu vyšli hodnostári, ktorí potom spolu s ním v zástupe vstúpili do mesta. Niesli kríž s pápežským erbom a na zamatovej poduške pápežskú bulu o odpustkoch. Väčšinou sa celý akt uskutočňoval na trhovisku, kde prichádzalo veľa ľudí. V jeho profesionálnej kariére prišlo k výnimočnej príležitosti: v Nemecku mal kázať a predávať úplné, výročné odpustky, za ktoré inkasoval peniaze určené na chrám sv. Petra v Ríme. Vo svojej reči bol taký dobrý a presvedčivý, že obyčajnému človeku nezostávalo nič, iba zaplatiť. Celá jeho púť bola starostlivo naplánovaná a pripravená. Mal pripravenú reč, pokladnicu, odpustky s prázdnyimi riadkami, kde sa vpisovali mená, váhy, ktoré kontrolovali, či sú almužny dostatočné. Zaznievala tu aj jeho povestná veta: „keď zazvoní pokladnička, duša letí do nebička“. Všetko sa vždy udialo veľmi rýchlo a tak do úzadia úplne ustupovala obyčajná viera.

Už pred Lutherom však Tetzela čakal mierny odpor – mnohým sa toto kupčenie nepáčilo, nie celkovo, ale iba preto, že prichádzalo z Ríma a peniaze následne putovali tam. Hoci mnohé kniežatá s Tetzelovými praktikami nesúhlasili, dovolili mu prísť na ich územie, okrem Fridricha Múdreho, ktorý Tetzelovi odkázal, aby mu to ani nenapadlo. Dostal sa však veľmi blízko hraníc Fridrichovho územia a ponúkal odpustenie aj hriechov voči Panne Márii. On si však iba robil svoju prácu.

Predaj odpustkov bol vecou dohody. Od pápeža Leva X. sa očakávalo, že bude nielen dobrým pápežom, ale aj politikom, ktorý bude konkurovať zvyšku Európy a z Ríma vybuduje niečo, čo predbehne v kráse všetky ostatné kráľovské mestá. Mal dokončiť chrám sv. Petra. Lenže to všetko bolo veľmi nákladné a pápež bol zadĺžený. Nebol však sám, kto potreboval peniaze. Na území Nemecka žil Albrecht z rodu Hohenzollernovcov, ktorý sa musel postarať o svoju rodinu. V roku 1517 spravoval už dve biskupstvá (Magdeburg a Halberstadt) a zatúžil po treťom v Mohuči. Na získanie toho potreboval peniaze. Albrechtovi požičali peniaze pápežskí bankári v Nemecku Fuggerovci a pápež zas povolil predávanie odpustkov na území Nemecka. V hre bolo všetko a tomu nasvedčoval aj Tetzelo v prístup. Tieto ľudské dobre pripravené plány však boli Pánom Bohom prerušené.

V predvečer Sviatku všetkých svätých, keď boli ponúkané odpustky Fridricha Múdrego vo Wittenbergu a Tetzelo vedľa neho, mladý profesor Martin Luther pribil 95 výpovedí na dvere chrámu. Bolo to bežným zvykom vyvesiť plagát na chrám. Bol v latinčine a ponúkal diskusiu o danej téme vzdelaným, kňazom a profesorom. Asi nevedel o všetkých detailoch spomínanej dohody, preto sa zameral proti praktikám Tetzela a písomným inštrukciám Albrechta, ktorý vypísal názory predošlých pápežov a dodal, že tí, čo si kúpia odpustky, sa nemusia kajovať.

Lutherov odpor bol iný, ako všetky doterajšie: písal v hneve, rezolútne, trúfalo, bez vysvetlenia. Vystúpil nielen ako niekto, kto číta Bibliu a nejako si ju vysvetľuje, ale hovoril ako profesor, doktor teológie. A hoci neodsudzoval samotné odpustky, iba ich predaj, ani netušil, čo tým spustí. Postavil sa tu za 3 základné tézy:

1. dôvod odpustkov – vybudovanie chrámu sv. Petra – povedal: „ten, kto úprimne prispeje na baziliku, akoby chcel prispieť Bohu, správa sa oveľa lepšie a bezpečnejšie ako ten, kto si kúpi odpustky, a tak podporí túto stavbu. Je tu totiž nebezpečenstvo, že by veriaci prispeli len kvôli tomu, aby dostali odpustok, nie na Božiu vec“. Zdôrazňoval duchovný význam odpustkov, nepopieral ich miesto v živote kresťana. Pripomínal, že Nemci do baziliky nikdy chodiť nebudú, že lepšie je postaviť chrámy a fary priamo v Nemecku. Ospravedlňoval pápeža, že ani netuší o Tetzelo v praktikách pri predaji odpustkov, že keby to vedel, bol by radšej, keby katedrála bola premenená na kôpku popola, než aby bola postavená z mozol'ov a krvi jeho ovečiek.

2. popretie pápežskej moci nad očistcom – pripomínal, že všetci, ktorí sa spoliehajú na svoju spásu, budú vďaka odpustkom večne zatratení a s nimi rovnako aj ich učители. Pápež robí dobre, keď udeľuje odpustenie duši v očistci, tým, že sa za ňu prihovára. Neskôr zdôraznil, že odpustky nie sú zásluhy Krista

a svätých, pretože aj mimo pápeža tieto zásluhy vždy ponúkajú milosť vnútornému človeku. Každý úprimný kresťan, živý či mŕtvy, má podiel na dobrodeniach Krista a cirkvi, ktoré mu dáva Boh, nie odpustky. Vyslovil názor, že po tom, čo dokázal Tetzal, po jeho nenanebných kázňach o odpustkoch, bude aj učeným zaťažko ubrániť pápežovu česť a hodnosť voči ohováraniam a proti nepopierateľne ostrovtipným otázkam jednoduchého človeka. Nakoniec Martin povedal: pápež môže odňať ľuďom len tie tresty, ktoré sám na nich uvalil, nič viac. Pápež nemá moc nad očistcom, ak by to tak bolo, musel by byť už prázdny. Jediná jeho moc je príhovorná modlitba za duše v očistci.

3. čo je prospešné hriešnikom – odpustky škodia kresťanom, pretože prinášajú falošný pocit bezpečia bez pokánia a samolúbošť. Kresťania by sa mali naučiť, že ten, kto dáva chudobnému, je lepší ako ten, kto si kupuje odpustky. Sústredil sa na túto tému, keď prednášal o liste Galatským. V prednáškach pripomenul: Kristus, jedine Kristus je jedinou nádejou a zdrojom spásy pre všetkých. Keďže platí, že viera je všeobsahujúca spravodlivosť, potom každý hriech je neposlušnosťou, ktorá neverí v Krista. To, čo nazývame cnosti filozofov a všetkých ľudí, sa môžu síce zdať ako cnosti, ale v skutočnosti sú to iba neresti v Božích očiach. Nádej je Kristus, nič viac a nič menej.

Aj kvôli tomu, aby Martin podporil ľud v štúdiu Biblie a aby vedecky podoprel svoje názory, hľadal na univerzitu nových šikovných ľudí, najmä znalcov gréčtiny a hebrejčiny. Fridrich Múdry ponúkol miesto Jánovi Reuchlinovi, najlepšiemu učiteľovi hebrejčiny, ale neprijal ju. Luther oslovil učiteľa z univerzity v Lipsku, Petra Mosellanusa, ale ani ten to neprijal. A tak mu nezostávalo nič iné, iba prijať **Filipa Melanchtona**, synovca Reuchlina. Luther ním zo začiatku nebol nadšený, volal ho vychudnutá kreveta, ale nakoniec ho prijal v roku 1518 ako 21-ročného učiteľ. O chvíľu sa z nich stali dobrí priatelia na celý život.

Lutherove tézy Albrecht poslal aj do Ríma. Keby bol pápež korigoval Tetzalove snahy a predaj odpustkov, všetko by sa pokojne uzavrelo. Luther ešte nebol úplne o všetkom presvedčený, pravdu ešte len hľadal. Stále bol ochotný ustúpiť, nájsť kompromis, nechcel znevážiť pápeža a mal málo času na verejné diskusie, pretože mal veľa práce ako kňaz a profesor. No **pápež chcel Martina v tichosti umlčať**. *Vymenoval nového predstaviteľa Rádu augustiniánov, aby schladil mnícha svojho rádu a udusil oheň skôr, ako sa rozhorí do požiaru.*

No požiar už horel, ani nie za rok sa Lutherove myšlienky prekladali do nemčiny či latinčiny a všetky jeho spisy mohli študovať obyčajní ľudia aj

múdre hlavy. Ta tak sa Martin dostal na prvú verejnú diskusiu do Heidelbergu, ako tam pochodil si povieme nabudúce.

Záver: Jedine vierou v Krista sme slobodní od zákona. Nie že by zákon prestal existovať, ale nemusíme sa ho báť. Slobodní sme aj od diabla. Neznamená to, že neexistuje, ale že sa nemusíme báť. Takisto aj od smrti, nie že by už neexistovala, ale že sa jej už nemusíme báť.

ES 491/611